

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinderns utlåtande till den parlamentariska arbetsgruppen som utvärderar Rundradion Ab:s allmännyttiga verksamhet och finansiering

VN/23882/2023

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder avger utlåtande angående betänkandet om rundradions allmännyttighet och finansiering eftersom det för vår målgrupp, personer med funktionsnedsättning, är särskilt viktigt att information förmedlas mångsidigt och tillgängligt. SAMS är en intresseorganisation som arbetar för de finlandssvenska riksomfattande funktionshinderorganisationerna. Våra medlemsorganisationer är FDUV, Funktionsrätt med ansvar, Förbundet Finlandssvenska Synskadade, Psykosociala förbundet samt Svenska hörsel förbundet.

Rundradions uttalade mål är att främja jämlikheten och förståelsen för varandra. Samtidigt ska Rundradion genom sitt utbud spegla förhållandena i hela landet jämnt och mångsidigt. Rundradions övergripande ansvar för att tillhandahålla tillförlitlig och aktuell information blir särskilt betydelsefullt i det nuvarande säkerhetspolitiska klimatet. I en tid då globalisering och teknologiska framsteg påverkar medielandskapet, spelar en välfungerande allmännyttig rundradio med utbud på Finlands båda officiella språk en central roll för att främja en rättvis medieanvändning och öka medborgarnas delaktighet i samhället.

En högkvalitativ allmännyttig rundradioverksamhet förmedlar inte bara tillförlitlig information utan stärker också delaktigheten i samhällsfrågor. Rundradion har en central roll i att bevara och främja den inhemska kulturen. Rundradions allmännyttiga verksamhet bestående av nyheter och kulturutbud som är avgiftsfria för konsumenterna minskar även risken för marginalisering av sårbara grupper i samhället så som personer med funktionsnedsättning, vilka ofta har små inkomster. Rundradion har dessutom som uppdrag att främja delaktigheten i samhället och få folk att känna sig psykologiskt trygga i sin vardag och omgivning via tillförlitlig och tillgänglig information.

Ett tryggt utbud av ljudinnehåll är av stor vikt för de som inte har samma möjlighet att ta del av visuellt innehåll (t.ex. personer med nedsatt syn eller synskadade, personer med läs- och skrivsvårigheter eller personer med vissa former av afasi). Ett tryggt utbud av ljudinnehåll är förenligt med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (funktionshinderkonventionen) målsättning om lättillgänglig information och är ett uttryck för den skäliga anpassning som nämns i konventionen. Radion som medium är också en central del av krisberedskapen och måste därför tilldelas resurser och utvecklas.

Rundradion erbjuder ljudtextning och syntolkning av innehåll, vilket är absolut nödvändigt för att alla ska kunna ta del av information på ett likvärdigt sätt. Ljudtextning saknas fortfarande i nyhets- och aktualitetsprogram, vilket är ett problem då personer med synnedsättning i praktiken går miste om information på främmande språk de inte förstår. Detta är särskilt betydelsefullt i rådande samhällsklimat där vikten av snabb och tillgänglig information ökat. Eftersom kommersiella aktörer inte erbjuder motsvarande ljudtextning är det angeläget att Rundradion utökar utbudet av innehåll med ljudtextning och syntolkning.

Rundradion har genom lag (Lag om Rundradion Ab 7§ 4 mom.) tilldelats ett särskilt ansvar att tillhandahålla tjänster på teckenspråk, vilket sällan erbjuds i kommersiella medier. Rundradion säkerställer också möjligheten för dem som använder finlandssvenskt teckenspråk att få information på sitt eget språk enligt lagen om teckenspråk (359/2015). Det är av stor vikt att även i framtiden säkra medel för att producera teckenspråkiga program på finlandssvenskt teckenspråk med döva aktörer, i tillägg till den teckenspråkstolkning som funnits sedan tidigare. Undertexter och teckenspråkstolkning tjänar delvis olika syften och vi hoppas att utbudet av båda former utökas i framtiden. Från och med

början av 2022 utökades Rundradions skyldighet att erbjuda undertexter ytterligare. Att samhällsinformation även i fortsättningen publiceras i textformat är viktigt ur beredskapssynpunkt för att trygga de hörselskadades rättigheter. Under coronapandemin teckenspråkstolkades myndighetsinformationen i realtid, vilket har uppmärksammats och är ett steg i rätt riktning. Dock gjordes detta enbart på finskt teckenspråk och undertexter saknades, vilket utelämnade de användarna av finlandssvenskt teckenspråk och de som inte förstår teckenspråk.

Rundradion producerar dagligen nyheter på lätt finska och svenska. Detta är essentiellt för de cirka 750 000 personer i Finland som behöver lätt språk. Till målgruppen för lätt språk hör bland annat personer med intellektuell funktionsnedsättning, inlärningssvårigheter, demens och afasi. Det är viktigt att Rundradion även i fortsättningen reserverar tillräckligt med resurser för att producera och utveckla nyheterna på lätt svenska. Nyheter på lätt svenska sänds idag på radion och via Yle Arenan, men borde även produceras som TV-sändning på samma sätt som nyheterna på lätt finska. För att säkerställa att nyheterna på lätt språk håller hög kvalitet är det nödvändigt att personalen får tillräckligt med utbildning i lätt språk. Genom att producera nyheter på lätt språk spelar Rundradion en central roll i att främja delaktigheten i samhällsdiskussionen för de personer som har svårt att förstå och ta till sig information på allmänt språk.

Det är samtidigt relevant att bedöma de sociala konsekvenserna (Lag om Rundradion 6§ 3 mom.) av en eventuell minskning av utbudet av tillgängligt innehåll. En konsekvensanalys borde göras bland annat med tanke på personer med funktionsnedsättning och personer som tillhör språkliga minoriteter. Traditionellt sett har rundradion tillsammans med kommersiella aktörer haft en betydande roll i den samhälleliga bevakningen i Svenskfinland. Rundradion samhälleliga uppgift att producera tillgängligt innehåll är betydande eftersom kommersiella aktörer av kostnadsskäl inte nödvändigtvis implementerar alla tillgänglighetskrav. En eventuell begränsning av Rundradions utbud ska även bedömas i ljuset av kraven i europeiska människorättskonventionens artikel 10, det vill säga att alla begränsningar bör vara nödvändiga och proportionella till det eftersträlvade syftet. Begränsningen får inte leda till direkt eller indirekt diskriminering av exempelvis personer med funktionsnedsättningar (artikel 10, artikel 14 EIS). Allt detta är ett uttryck för artikel 21 i funktionshinderkonventionen där Finland förbundit sig att säkerställa att personer med funktionsnedsättning har lika möjlighet att ta del av information. Artikel 30 i konventionen förpliktigar också Finland att se till att personer med funktionsnedsättning har tillgång till kultur i tillgänglig form. Grundlagens 12§ understryker dessutom yttrandefriheten och alla människors rätt att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta.

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder, 8.1.2023, Helsingfors